

บทที่ 3

ข้ออ้างและการตัดสินค่าทางจริยธรรมเกี่ยวกับการทำสงคราม

การตัดสินค่า (value judgement) ทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำสงครามมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งพอจะแยกออกได้เป็นสองฝ่ายคือ ทิศนะของฝ่ายสันตินิยม (pacifism) เห็นว่า การทำสงครามเป็นการกระทำที่ผิด หากเป็นทิศนะสันตินิยมอย่างจริงจังจะถือว่า การทำสงครามเป็นการกระทำที่ผิดในทุกกรณีโดยไม่มีเงื่อนไข และทิศนะของฝ่ายอนุรักษนิยม (conservatism) เห็นว่า การทำสงครามเป็นการกระทำที่ถูกต้อง หากเป็นทิศนะอนุรักษนิยมอย่างจริงจังจะถือว่า การทำสงครามเป็นการกระทำที่ถูกต้องในทุกกรณีโดยไม่มีเงื่อนไข

ในกรณีที่มีทิศนะไม่รุนแรงจัดทั้งฝ่ายสันตินิยมและฝ่ายอนุรักษนิยมก็อาจจัดได้ว่า เป็นทิศนะแบบกลาง ๆ ซึ่งไม่ถึงกับตัดสินว่า การทำสงครามเป็นการกระทำที่ถูกต้องหรือผิดในทุกกรณีโดยไม่มีเงื่อนไข แต่ถือว่าการทำสงครามอาจจะถูกต้องหรือผิดได้ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์แวดล้อม อันเป็นเงื่อนไขของการทำสงครามแต่ละกรณีซึ่งแต่ละฝ่ายต่างกล่าวข้างต้น ต่างก็พยายามหาข้ออ้างมาสนับสนุนทิศนะของฝ่ายตนให้เป็นที่ยอมรับ ทำให้มีการตัดสินค่าทางจริยธรรมแตกต่างกันออกไป

3.1 ทิศนะของฝ่ายสันตินิยมสัมบูรณ์

ทิศนะสันตินิยมอย่างจริงจังถือว่า การทำสงครามทุกรูปแบบไม่อาจหาข้ออ้างมาสนับสนุนได้ ไม่ว่าจะเป็นการทำสงครามเพื่อเป้าหมายในตัวเอง หรือการใช้สงครามในฐานะที่เป็นวิถีไปสู่เป้าหมายอื่นใดก็ตาม ทั้งนี้เพราะสงครามเป็นการกระทำที่ผิดใน

ตัวเอง และปิดในทุกกรณีโดยไม่มีเงื่อนไข ทศนะสันตินิยมอย่างจืดจางกล่าวจึงได้ชื่อว่า เป็นสันตินิยมสัมบูรณ์ (absolute pacifism)

อย่างไรก็ตาม ข้ออ้างคัดค้านการทำสงครามของฝ่ายสันตินิยมสัมบูรณ์อาจมี ฐานความเชื่อแตกต่างกันออกไปซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็มีแนวโน้มที่จะอ้างกฎเกณฑ์ศีลธรรม ทางศาสนาเป็นมาตรฐานในการตัดสินค่าทางจริยธรรมของการทำสงคราม แม้ว่า ศาสนาที่สำคัญ ๆ บางศาสนาจะไม่ได้กล่าวถึงเรื่องการทำสงครามเอาไว้โดยตรง แต่ โดยอาศัยหลักการอย่างหนึ่งที่แต่ละศาสนามีร่วมกันคือ การถือว่าการฆ่าและการใช้ความ รุนแรงทุกรูปแบบ เป็นข้อห้ามและเป็นการกระทำที่ผิดตามหลักคำสอนของศาสนา การ ทำสงครามเป็นการใช้ความรุนแรงและอาชญากรรมเข้าปะทะปะทะกัน ดังนั้น การทำ สงครามจึงเป็นข้อห้ามและเป็นการกระทำที่ผิดตามหลักคำสอนของศาสนาด้วย ซึ่งเท่ากับ เป็นการถือว่า การฆ่ากันในสงครามมีฐานะทางศีลธรรมเท่าเทียมกับการฆ่ากันในรูปแบบ อื่น ๆ ทั้งนี้ก็เพราะในทุก ๆ ศาสนาย่อมให้ความสำคัญและถือว่าชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งมีคุณค่า ควรแก่การเคารพ

คริสต์ศาสนามีส่วนเกี่ยวข้องกับอย่างมากต่อปัญหาโต้แย้งเรื่องความถูกต้องของการ ทำสงคราม ในพระคัมภีร์พันธสัญญาเก่า (The Old Testaments) ได้ให้ความสำคัญ แก่ชีวิต โดยถือว่าการฆ่าเป็นสิ่งผิดบาป ดังบทบัญญัติที่ปรากฏในพระคัมภีร์ว่า "อย่าฆ่าคน" (Exodus 20: 13) จากบทบัญญัตินี้ การทำสงครามเท่ากับเป็น การฆ่ามนุษย์ เมื่อถือว่าการทำสงครามเป็นการฆ่ามนุษย์ทำให้มีข้อสรุปว่า การทำสงคราม เป็นสิ่งผิดตามบทบัญญัติดังกล่าว คำสอนของพระเยซูที่ปรากฏในพระคัมภีร์ พันธสัญญาใหม่ (The New Testaments) ก็แสดงให้เห็นถึงทัศนะแบบสันตินิยมที่ว่า "อย่าต่อสู้คนชั่ว ถ้าผู้ใดคมแค้นขวาของท่าน ก็จงหันแก้มซ้ายให้เขาด้วย , จงรักศัตรู ของท่านและจงอธิษฐานเพื่อผู้ที่ข่มเหงท่าน" (Matthew 5: 39, 44)

พุทธศาสนาก็เป็นศาสนาหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงทัศนะแบบสันตินิยม ศาสนาพุทธ ได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ คำสอนต่าง ๆ ของพุทธศาสนาเน้นความสำคัญของความ สงบสุข และแก้ไขปัญหาค่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ด้วยสันติวิธี ไม่นิยมวิธีการใช้ความ รุนแรงไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใด (5: 43)

แม้ว่าในคัมภีร์พุทธศาสนาที่นี้กายเดรวาทมีคติดืออยู่นั้น จะไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องความผิดหรือบาปของการทำสงครามเอาไว้โดยตรงก็ตาม แต่มีหลักการสำคัญทางศาสนาก็คือ การให้ความสำคัญต่อชีวิตที่ว่า

สัตว์โลกย่อมมีความรักชีวิตเสมอกัน ไม่ว่าจะเป็มนุษย์หรือสัตว์
 กกรทำลายชีวิตยอมเป็นบาป ในเบญจศีลอันเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้น
 ของพุทธศาสนิกชน มีบทบัญญัติไว้ว่าห้ามฆ่าสัตว์ สำหรับฆราวาส
 แล้ว การทำปาณาติบาต คือการทำลายชีวิต ไม่ว่าจะชีวิตมนุษย์หรือสัตว์
 เคียรจนาจนยอมเป็นบาปเสมอกัน และการฆ่าปิตามารคดีอวาเป็น
 อุบัติกรรม อันเป็นบาปหนัก สำหรับบรรพชิตคือพระภิกษุ การ
 ฆาตมนุษย์จักเป็นอาบัติปาราชิก ชาติความเป็นภิกษุทันที (6 : 29)

จากกรณีที่พุทธศาสนาถือว่า การทำลายชีวิตเป็นบาปนี้เอง ทำให้สงคราม
 กลายเป็นสิ่งที่ผิดบาปไปด้วย เพราะการทำสงครามก็เป็นการทำลายชีวิตมนุษย์อย่างหนึ่ง
 ซึ่งพุทธศาสนิกชนไม่ควรกระทำ

ตามลัทธิศาสนาฮินดู มักจะถือว่าท่านมหาทมะ คานธีเป็นตัวแทนคนสำคัญของ
 ฝ่ายสันตินิยมที่มีความเชื่อในศาสนาฮินดู ในเรื่องของสงครามนั้น ท่านมีทัศนะที่ไม่เห็น
 ด้วย เนื่องจากท่านยึดหลักสัจจะหรือความจริงและอหิงสาหรือการไม่เบียดเบียนกัน
 ทั้งวาตะของท่านที่ว่า

ไม่มีทางปฏิเสธได้ว่าเราจะต้องรักษาสัจจะและสันติวิธีไว้ ข้าพเจ้า
 ทราบวาสงครามนั้นเป็นสิ่งผิด เป็นความชั่วร้ายแรงอย่างเต็มขนาด
 และข้าพเจ้ายังทราบอีกว่า สงครามจะเกิดสืบต่อไป ข้าพเจ้าเชื่อ
 มั่นว่าเสรีภาพที่ไ้มาจากสายธารแห่งโลหิตและความฉอนดหาไซ
 เสรีภาพไม่ ข้าพเจ้าเต็มใจที่จะถูกกล่าวหาและถูกประทุษร้ายโดยไม่
 ทอมโต้ป้องกันมากกว่าที่จะยอมลดหย่อนกิจกรรมทางคานอหิงสา หรือ
 ยอมหันไปใช้ความรุนแรง และความเป็นอัสถียในรูปแบบและลักษณะ
 ทาง ๆ มีใช้ด้วยความรุนแรง มีใช้ด้วยอัสถีย แต่ด้วยอหิงสธรรม
 และสัจจะเท่านั้น ที่เป็นหลักเกณฑ์แห่งเอาพันมนุษย์ (7 : 61)

ข้ออ้างของฝ่ายสันตินิยม นอกจากการอ้างกฎเกณฑ์ที่ธรรมทางศาสนาเป็นศ
 พื้นฐานในการคัดค้านคทาทางจริยธรรมของการทำสงครามแล้ว ข้ออ้างของฝ่ายสันตินิยม
 ยังมีพื้นฐานจากความเชื่ออื่น ๆ อีก เช่น การอ้างหลักคำสอนเรื่องความศักดิ์สิทธิ์

ของชีวิต (the sanctity of life) และสิทธิในชีวิต (the right to life) หลักคำสอนดังกล่าวเป็นมูลทางศีลธรรม (moral axiom) หรือหลักการอันสูงสุดที่ถือว่า ชีวิตมนุษย์มีคุณค่าควรแก่การเคารพ รวมถึงสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ของมนุษย์แต่ละคนอันจะไม่ถูกล่วงละเมิดโดยบุคคลอื่น การคร่าชีวิตมนุษย์จึงเป็นการไม่เคารพในความศักดิ์สิทธิ์และละเมิดสิทธิในชีวิตของบุคคลอื่น การกระทำดังกล่าวจึงถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรมด้วย

ข้ออ้างและการตัดสินค่าทางจริยธรรมของการทำสงครามของฝ่ายสันตินิยมสัมบูรณ์สามารถแสดงให้เห็นด้วยรูปนิรนัย (syllogism) คือการข้ามมนุษย์ทุกกรณีเป็นการกระทำที่ผิด การทำสงครามเป็นการข้ามมนุษย์ ดังนั้น การทำสงครามเป็นการกระทำที่ผิด

3.2 ทัศนะของฝ่ายอนุรักษนิยม

" คำว่าอนุรักษนิยมในที่นี้หมายถึงฝ่ายที่ยึดถือทัศนะที่ว่า สงครามเป็นสิ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ บางทีกลับเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาคด้วยซ้ำ " (8: 63) การตัดสินค่าทางจริยธรรมของการทำสงครามของฝ่ายอนุรักษนิยมจึงมีค่าทางจริยธรรมเป็นนัยว่ากล่าวคือ การทำสงครามเป็นการกระทำที่ถูกต้อง และถ้าเป็นทัศนะอนุรักษนิยมอย่างจืดจางจะถือว่า สงครามเป็นการกระทำที่ถูกต้องในทุกกรณีโดยไม่มีเงื่อนไข

อย่างไรก็ตาม ข้ออ้างสนับสนุนการทำสงครามของฝ่ายอนุรักษนิยมมีพื้นฐานความเชื่อที่แตก่างกันออกไป ตามทัศนะของนักการทหารอย่างเช่น คลอส์วิตซ์ (Clausewitz) ซึ่งให้คุณค่าของการทำสงครามในฐานะที่เป็นวิธีการ ดังข้อสรุปของเขาที่ว่า " สงครามจึงเป็นปฏิบัติการรุนแรงที่มุ่งบังคับฝ่ายตรงกันข้ามให้ปฏิบัติตามเจตน์จำนงของเรา " (9: 111) การบังคับให้ฝ่ายตรงกันข้ามปฏิบัติตามเจตน์จำนงนี้เองจึงเป็นเป้าหมายแรกสุดของการทำสงครามไม่ว่าเจตน์จำนงของผู้ใช้สงครามจะมีเป้าหมายอื่นใดอีกก็ตามและการที่จะบังคับให้ฝ่ายตรงกันข้ามปฏิบัติตามเจตน์จำนงได้ ก็โดยการทำให้ฝ่ายตรงกันข้ามหมดหนทางสู้โดยสิ้นเชิง ดังนั้น วิธีการของสงครามต้องไม่มีข้อจำกัดจึงสามารถสนองตอบตามเจตน์จำนงที่ผู้ใช้ปรารถนาได้

ถ้าจะกล่าวในส่วนของผู้ปกครองรัฐตามทัศนะของแมคเคียเวลลี (Machiavelli) แล้ว การทำสงคราม การจัดกองทัพและระเบียบวินัยเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่ผู้ปกครองรัฐจะต้องเอาใจใส่ เพราะนี่คือสิ่งเดียวสำหรับผู้ปกครองในฐานะผู้บังคับควบคุม และสิ่งเหล่านี้มีคุณค่ามิใช่แต่เพียงช่วยขำรงรักษารัฐของผู้นั้น ปกครองโดยสันติวิธีเท่านั้น แต่ยังสามารถช่วยให้สามัญชนก้าวขึ้นไปสู่ตำแหน่งที่กล่าวได้คือ ในทางตรงกันข้าม เรายังพบว่าผู้ปกครองที่คำนึงถึงแต่ความสุขมากกว่าอำนาจมักจะสูญเสียรัฐของตนไป สาเหตุพื้นฐานของการสูญเสียดังกล่าวก็คือ การเพิกเฉยไม่สนใจต่อศิลปะแห่งสงคราม และสาเหตุสำคัญที่จะไต่มาซึ่งรัฐก็คือ ความเชี่ยวชาญในศิลปะแห่งสงครามเช่นกัน (10: 41) สงครามจึงเป็นเครื่องมืออันทรงประสิทธิภาพสำหรับการไต่มาและการขำรงรักษาไว้ซึ่งอำนาจ ทรัพย์สิน เกียรติยศ ชื่อเสียง ดินแดน และประชากรของรัฐอื่น

การทำสงครามยังคงได้รับการสนับสนุนด้วยข้ออ้างของรัฐที่จะใช้กำลังในรูปแบบของการทำสงครามกับรัฐอื่น ซึ่งเป็นข้ออ้างที่แน่นอนเกี่ยวกับข้ออ้างที่ผู้ปกครองใช้เพื่อสนับสนุนการใช้กำลังปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบสุขของสมาชิกภายในรัฐของตน หากพิจารณาถึงสังคมภายในรัฐหนึ่ง ๆ ถ้าผู้ปกครองปราศจากซึ่งอำนาจในการใช้กำลังตามกฎหมาย เพื่อทำการต่อต้าน หรือปราบปรามพวกทำลายกฎหมายแล้ว สังคมนั้น ๆ ก็จะมีสภาพของความยุ่งเหยิง เต็มไปด้วยพวกผู้ร้ายและการประทุรร้ายซึ่งกันและกัน เหตุผลอันชอบธรรมของการใช้กำลังก็เนื่องด้วยความจำเป็นที่ว่านี้ เท่านั้นหากพิจารณาสังคมระหว่างรัฐ ถ้ารัฐปราศจากซึ่งอำนาจในการใช้กำลังโดยชอบธรรมแล้ว หากเกิดกรณีความขัดแย้งระหว่างรัฐขึ้น รัฐก็มิอาจดำรงรักษาตัวเองเอาไว้ได้ ดังแอนสคอมบี (Anscombe) ได้กล่าวไว้ว่า

อำนาจซึ่งปราบปรามความขัดแย้งภายใน อันเป็นที่มาของการบัญญัติกฎหมายและการควบคุมผู้ทำลายกฎหมาย ย่อมเป็นอำนาจที่ไร้คุณค่าอันแท้จริงจากภายนอกด้วยกันทั้งสิ้น ทั้งนี้มีไต่มาเพียงพวกที่ล่วงล้ำเขตแดนของประชาชนที่อยู่ในปกครองเท่านั้น แต่ยังไม่รวมถึงพวกโจรสลัดและพวกผู้ร้าย ตลอดจนบุคคลที่อยู่นอกประเทศ แม้มีการกระทำอันเป็นภัยต่อประเทศอีกด้วย (11: 394-395)

กฎหมายระหว่างประเทศยอมรับถึงความเท่าเทียมกันของคู่สงครามในการใช้ความรุนแรง โดยถือว่ารัฐแต่ละรัฐมีสิทธิในการใช้กำลังป้องกันตนเอง ขณะเดียวกันรัฐอื่นก็มีสิทธิที่จะทำการต่อต้าน ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่าภายในอาณาเขตของรัฐหนึ่ง ๆ การต่อสู้กันด้วยกำลังอาวุธระหว่างประชาชนเป็นสิ่งที่จะกระทำมิได้ และถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายของรัฐ ทั้งนี้เพราะรัฐมีอำนาจหรือสถาบันที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างสมาชิกภายในรัฐ แต่หากพิจารณาจากสังคมนานาชาติหรือระหว่างรัฐต่อรัฐแล้ว เป็นที่ยอมรับกันว่ารัฐแต่ละรัฐต่างก็มีอธิปไตยและดำเนินนโยบายมุ่งผลประโยชน์ของตนทั้งสิ้น จึงไม่มีอำนาจกลางอื่นใดอยู่เหนือรัฐแต่ละรัฐที่จะสามารถบังคับการดำเนินกิจการต่าง ๆ โดยเฉพาะการใช้กำลังของรัฐแต่ละรัฐได้ รัฐแต่ละรัฐจึงอยู่ในฐานะที่จะช่วยตนเอง ดังนั้นเมื่อเกิดภาวะขัดแย้งที่มีอาจหาข้อยุติโดยสันติวิธี สงครามระหว่างรัฐจึงมีอาจ หลีกเลียงได้ เมื่อสภาพการณ์เป็นเช่นนี้ เจตนารมณ์ของกฎหมายระหว่างประเทศจึงไม่ปฏิเสธการทำสงครามระหว่างรัฐ

นอกจากนี้ ข้อสนับสนุนที่ว่าสงครามยังคงมีความจำเป็นอยู่ต่อไปก็ด้วยเหตุผลที่ว่า ความเป็นไปที่ยังมีความแตกต่างอย่างมากภายในมนุษย ความเป็นไปที่แตกต่างกันระหว่างประเทศ อุดมการณ์ทางการเมือง เจ็บใจทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและระบบคุณค่าต่าง ๆ ที่มนุษยยึดถืออยู่ แต่ละฝ่ายต่างก็เชื่อว่า ความดีความเชื่อของฝ่ายตนเป็นสิ่งที่ถูกต้องเสมอ ทว่านั่น การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เป็นไปเพื่อจุดมุ่งหมายอันถูกต้อง ย่อมเป็นข้อสนับสนุนสำหรับการกระทำนั้น ๆ ด้วย การทำสงครามจึงมิใช่สิ่งผิดแต่อย่างใด

3.3 ประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมเกี่ยวกับการทำสงคราม

ประเด็นปัญหาขัดแย้งเกี่ยวกับข้ออ้างและการคัดค้านทางจริยธรรมของการทำสงครามตามทัศนะของฝ่ายสันตินิยมสัมบูรณ์ และทัศนะของฝ่ายอนุรักษนิยมแบบจัด ซึ่งแต่ละฝ่ายมีประเด็นปัญหาขัดแย้งที่สำคัญร่วมกันคือ ประเด็นเรื่องการฆ่าและประเด็นเรื่องเป้าหมายและวิธีการ

ฝ่ายสันตินิยมสมบูรณ์ปฏิบัติเสขการเข้าในทุกกรณี และถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรม ทำให้การทำสังกรรมกลายเป็นการกระทำที่ผิดในทุกกรณีด้วย ทั้งนี้ก็โดยอ้างหลักคำสอนเรื่องการทำสมาธิที่ฝ่ายสันตินิยมสมบูรณ์ยึดถืออย่างเคร่งครัดนั่นเอง นอกจากนี้ยังถือว่าเป้าหมายและวิธีการต้องมีความสอดคล้องกัน กล่าวคือเป้าหมายที่ดีย่อมสอดคล้องกับวิธีการที่ดีด้วย เป้าหมายจะดีเลิศสักปานใด ก็มิอาจเป็นข้อสนับสนุนให้ใช้วิธีการที่ชั่วได้ ในเมื่อวิธีการคือ การข่มขู่ สงครามจึงเป็นวิธีการที่ชั่วในตัวเอง การใช้สงครามในฐานะที่เป็นวิธีการไปสู่เป้าหมายอื่นใดก็ตาม ฝ่ายสันตินิยมสมบูรณ์ถือว่า เป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรมทั้งสิ้น

จากการที่ฝ่ายสันตินิยมสมบูรณ์ยึดมั่นในหลักการอย่างเคร่งครัดนี้เอง ทำให้ทัศนะดังกล่าวได้รับการพิจารณาว่า เป็นแบบอย่างของทัศนะอันเลอเลิศ แต่เป็นอุดมคติที่ไม่อาจเป็นจริงได้ ที่ว่าเลอเลิศก็เพราะจะเป็นทัศนะที่ดีที่สุด ถ้าทุกคนมีการกระทำอย่างสันติ แต่ที่ไม่เป็นจริงก็เพราะไม่มีเหตุผลที่จะทำให้เชื่อได้ว่า คนทุกคนจะกระทำและถ้ามีเพียงบางคนเท่านั้นที่กระทำ ส่วนที่คนอื่น ๆ ไม่กระทำ ฝ่ายแรกจะตกอยู่ในอำนาจของฝ่ายหลัง กลายเป็นเหยื่อราวกับลูกแกะท่ามกลางหมู่สิงโต (12:489) ดังนั้น ทัศนะของฝ่ายสันตินิยมสมบูรณ์จึงเป็นทัศนะที่มีอาจยอมรับได้ในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง

ส่วนฝ่ายอนุรักษนิยมอย่างจัดมีทัศนะตรงกันข้ามกับฝ่ายแรก ในประเด็นเรื่องการทำนั้น ฝ่ายอนุรักษนิยมอย่างจัดยอมรับว่า การเข้าเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ และมีใช้การกระทำที่ผิดศีลธรรมโดยไม่มีความจำเป็นต่องานถึงเงื่อนไขใด ๆ ทำให้การทำกันด้วยรูปแบบของการทำสังกรรมเป็นการกระทำที่ถูกต้องในทุกกรณี ในประเด็นเรื่องเป้าหมายและวิธีการ ฝ่ายอนุรักษนิยมแบบจัดถือว่า เป้าหมายที่พึงประสงค์ไม่ว่าจะเป็นเป้าหมายอะไรก็ตามที่ดีถือว่าเป็นสิ่งที่ดีและมีค่า ย่อมเป็นข้ออ้างสนับสนุนให้ใช้วิธีการใด ๆ หากจะทำให้บรรลุถึงเป้าหมายที่พึงประสงค์ได้แล้ว วิธีการนั้นๆ ก็ไม่ถือว่าเป็นสิ่งผิด ดังนั้น การทำสังกรรมถึงจะต้องมีการฆ่ากันก็ตามก็เป็นวิธีการอันถูกต้องโดยไม่มีข้อจำกัด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์

การที่ฝ่ายอนุรักษนิยมแบบจัดยอมรับการทำสงครามในฐานะที่เป็นวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์. โดยไม่มีข้อจำกัดทางจริยธรรมใด ๆ เลยนั้น ก่อให้เกิดปัญหาโต้แย้งได้ว่า ถ้าไม่คำนึงถึงเป้าหมายของการทำสงครามเลย อาจเปิดโอกาสให้มีการนำสงครามไปใช้เพื่อเป้าหมายที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่ชอบธรรมได้ เช่น การใช้สงครามเพื่อการรุกราน เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน การใช้สงครามในฐานะที่เป็นวิธีการนั้นหากไม่คำนึงถึงข้อจำกัดของวิธีการที่ใช้แล้ว ก็อาจเปิดโอกาสให้มีการใช้สงครามอย่างปราศจากมนุษยธรรมได้ เช่น การใช้อาวุธร้ายแรงในสงคราม เป็นต้น

จุดหมายของสงครามก็คือ สันติภาพ ดังนั้น วิธีการที่ใช้จึงต้องไม่เป็นการทำลายสันติภาพ หรือส่งเสริมการถูกเหยียดหยามชีวิตมนุษย์ อันจะทำให้ความปลอดภัยของพวกเราเอง ของมนุษยชาติต้องตกอยู่ในอันตราย... ไม่กระทำการโดยปรารถนาอำนาจในโลก หรือเพื่อเกียรติภูมิของประเทศ ไม่ทำสงครามเพื่อเป้าหมายทางเศรษฐกิจหรือให้ใครมาซึ่งพรหมแดน (13: 379) ดังนั้น หากพิจารณาทัศนะของฝ่ายอนุรักษนิยมอย่างจัดตามหลักความยุติธรรมและหลักมนุษยธรรมแล้ว ทัศนะของฝ่ายอนุรักษนิยมอย่างจัดจึงเป็นทัศนะที่ไม่อาจยอมรับได้เช่นกัน

3.4 การแก้ปัญหาโต้แย้งโดยฝ่ายที่มีทัศนะแบบกลาง ๆ

จะเห็นได้ว่าทัศนะของฝ่ายสันตินิยมสมบูรณ์ และทัศนะของฝ่ายอนุรักษนิยมแบบจัดต่างก็เป็นทัศนะที่ตรงข้ามกันอย่างสุดโต่ง ฝ่ายแรกเห็นว่า สงครามเป็นสิ่งต้องห้ามทางศีลธรรมโดยเด็ดขาด ส่วนฝ่ายหลังเห็นว่า สงครามมิใช่สิ่งชั่วร้าย และการทำสงครามไม่มีข้อจำกัดทางศีลธรรมแต่อย่างใด ปัญหาของฝ่ายแรกก็คือ ไม่เปิดโอกาสให้ทำสงครามเพื่อป้องกันตนเองเมื่อถูกรุกราน ในขณะที่สันติวิธีไม่อาจหยุดยั้งการกระทำที่รุกรานอย่างได้ผล ส่วนปัญหาของฝ่ายหลังก็คือ การยึดมั่นในความเชื่ออย่างหนักแน่นของฝ่ายตนอาจนำไปสู่การทำสงครามรุกราน และเปิดโอกาสให้ใช้วิธีการอันโหดร้ายป่าเถื่อนในการทำสงคราม โดยไม่คำนึงถึงปัญหาทางศีลธรรมแต่อย่างใด

ดังนั้น ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับทัศนะแบบสุดโต่งทั้งสองฝ่ายข้างต้น ก็คือฝ่ายที่มีทัศนะแบบกลาง ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแก้ปัญหาคัดแย้งทางจริยธรรมของทัศนะแบบสุดโต่งข้างต้น และเพื่อเป็นการพิจารณาปัญหาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นจริงมากขึ้น โดยคำนึงถึงข้อจำกัดทางจริยธรรมของการทำสงครามเป็นสำคัญ

ฝ่ายที่มีทัศนะแบบกลาง ๆ เห็นว่า ปัญหาความขัดแย้งเรื่องการตัดสินค่าทางจริยธรรมเกี่ยวกับการทำสงครามไม่ว่าจะผิดหรือถูกโดยสมบูรณ์ การที่ฝ่ายที่มีทัศนะแบบกลาง ๆ ยอมรับว่า ในบางกรณีการฆ่าอาจเป็นการกระทำที่สามารถยอมรับได้ ดังนั้นในบางสภาพการณ์หรือบางเงื่อนไข การทำสงครามก็อาจเป็นสิ่งที่สามารถยอมรับได้ด้วย

ถ้าเรายอมรับข้อสมมติฐานของฝ่ายที่มีทัศนะแบบกลาง ๆ ที่ว่า การทำสงครามสามารถหาข้ออ้างสนับสนุนทางศีลธรรมได้แล้ว เรากำลึงมีปัญหาสองประการที่จะต้องพิจารณาก็คือ ประการแรก เมื่อใดฝ่ายหนึ่งจึงจะสามารถหาข้ออ้างสนับสนุนทางศีลธรรมเพื่อการทำสงครามกับอีกฝ่ายหนึ่ง ประการที่สอง ระหว่างที่สงครามกำลังดำเนินอยู่นั้น มีข้อจำกัดทางศีลธรรมของวิธีการที่ใช้ในการทำสงครามของคู่กรณีอย่างไร ปัญหาทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาทั้งสองประการดังกล่าว ก็คือปัญหาเรื่องเป้าหมายและวิธีการทำสงคราม

สำหรับปัญหาที่ว่า เมื่อใดฝ่ายหนึ่งจึงจะสามารถอ้างเหตุผลสนับสนุนการทำสงครามกับอีกฝ่ายหนึ่งได้นั้น การพิจารณาปัญหาทางจริยธรรมเพื่อการทำสงครามใด ๆ ก็คือ การตัดสินว่าสงครามนั้น ๆ "ยุติธรรม" (just) หรือ "อยุติธรรม" (unjust) ซึ่งเป็นการพิจารณาว่าสงครามนั้น ๆ มีเป้าหมายเพื่ออะไร

ส่วนปัญหาที่ว่า ในระหว่างการทำสงครามนั้น มีข้อจำกัดทางศีลธรรมของวิธีการที่ใช้ในการทำสงครามอย่างไร ก็คือการพิจารณาว่าการต่อสู้กันในสงครามนั้น ๆ เป็นการต่อสู้กัน "อย่างยุติธรรม" (justly) หรือ "อย่างอยุติธรรม" (unjustly)

การพิจารณาปัญหาทางจริยธรรมที่เกี่ยวกับการทำสงครามในแต่ละส่วนดังกล่าวข้างต้นมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะเป็นไปได้ว่าสงครามนั้น ๆ อาจ "ยุติธรรม"

แต่วิธีการที่ใช้ในการต่อสู้กันนั้นอาจต่อสู้กัน "อย่างอุทิศธรรม" ก็ได้ ในทางกลับกัน สงครามนั้น ๆ อาจ "อุทิศธรรม" แต่วิธีการที่ใช้ในการต่อสู้กันนั้นอาจต่อสู้กัน "อย่างอุทิศธรรม" ก็ได้ ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว มักไม่ค่อยพบกรณีของสงครามที่อุทิศธรรม และการต่อสู้อย่างอุทิศธรรมในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้เพราะมีปัญหาเรื่องขอบเขตแห่งสิทธิ ในการทำสงครามมีมากน้อยเพียงใด ปัญหาเรื่องความจำเป็นทางทหารหรือทาง ยุทธศาสตร์และยุทธวิธี รวมถึงเรื่องของผลประโยชน์ของประเทศชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง ด้วย ก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งทางจริยธรรม อันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายและวิธีการในการทำสงคราม

ดังนั้น ปัญหาที่จะได้พิจารณาสำหรับการทำสงครามก็คือ ปัญหาที่ว่า สงครามแบบใดจึงจะเรียกได้ว่าเป็นสงคราม "อุทิศธรรม" หรือ "อุทิศธรรม" และการต่อสู้กันในลักษณะใดจึงจะเรียกได้ว่าเป็นการต่อสู้กัน "อย่างอุทิศธรรม" หรือ "อย่างอุทิศธรรม"

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย